

INHOUD

Een biografie van Assien Bohmers: waarom eigenlijk?

Inleiding

9

Kennismaking met een 'rare kwiebus' | Hoe mijn belangstelling voor Bohmers ontstond: de zaak Vermaning | Onderzoek en oordeel van anderen | 'Papa, is dit een slechterik?' | De verleiding van verhalen

Beknopte lijst van personen

31

AFKOMST

Van je familie moet je het hebben

1. Voorouders

37

Afkomst en evolutie | Wattenscheid, Harlingen en Amsterdam | Kleine vergrijpen en landloperij | Gerespecteerd burger in Zutphen | 'Fries bloed' | Verdieping: natuurlijke en culturele evolutie, genen en memen

JEUGD EN STUDIETIJD

Enig kind van oude ouders

2. Opgroeien in Zutphen, 1912-1929

53

Een ondernemend kind | HBS-tijd en NJN

Een nieuwe wereld in

3. Studeren in Amsterdam, 1929-1933

63

Kandidaatstudie geologie | Op fossielenjacht in Tegelen | Interesse in rassen en de prehistorische mens | Overpeinzingen van een eenzame student | Wytke: 'De Groote Liefde'

Nieuwe vrienden

4. Op zoek naar het gevaar, 1934-1937

85

Doctoraalstudie geologie | Op de motor door Europa | In nationaalsocialistisch vaarwater | Een vakgroep vol NSB'ers | Contacten in het Verdinaso en met Duitse federalisten | Proefschrift over een betwiste collectie | Huwelijk: 'Kneden van de plastische massa' | Amor fati: naar Duitsland met een nieuwe naam

IN DUITSE DIENST

Eerste schreden op het carrièrepad

5. Archeoloog in Duitsland, 1937

111

Een voorgekookte sollicitatie | Berlijn: jachtterrein van inlichtingendiensten | SS en

Ahnenerbe | Verdeelde wetenschap: Ahnenerbe contra Reichsbund | Wolfram Sievers: meer dan een werkrelatie | 'Germaanse bedevaartplaatsen': Quedlinburg en Scharzfeld

In de ban van Friedrich Hielscher

6. Kreis, religie en een federale toekomst, 1937-1942 **133**

Hielscher en de conservatieve revolutie | Besloten samenkomsten van de Unabhängige Freikirche | Steun voor nationale minderheden

Aan het hoofd van een SS-opgraving

7. Neanderthalers en Homo sapiens in Mauern, 1937-1939 **149**

Intriges rond een opgraving | Verdieping: de evolutie van de mens | Opgravingsresultaten | Interpretatie van onderzoeksresultaten: tussen wetenschap en politiek | Studiereis naar Brussel, Frankrijk en Engeland | Dromen over een eigen instituut

Erkenning door de vakwereld

8. Unterwisternitz en Bocksteinschmiede, 1939-1940 **179**

Een vindplaats geconfisqueerd | Absolon: eigenzinnig met gevoel voor PR | Rivaliteit met Zotz | Onderzoek 1939: een verjaardagscadeau voor Himmler | Vroege kunst in Unterwisternitz | *Finest hour* in Kiel | *De Löwenmensch* en een lief, klein paardje

Kwartiermaker in Friesland

9. Friese nationalisten en de Duitse bezetter, 1938-1941 **207**

Aansluiting zoeken bij de Friese Beweging | Een compromitterende brief | Nieuwe verhoudingen in bezet Nederland | Duitse plannen voor Friesland | Groot-Fryslân en de Groot-Germaanse gedachte | Fryske Rie: ruzie over de Friezen en met de bezetter

Een kwestie van goede kruiwagens

10. Aanstelling bij de Rijksuniversiteit Groningen, 1940-1941 **229**

Toenadering tot Van Giffen | Habilitation bij Oswald Menghin in Wenen | Van Nikolsburg naar Buitenpost

Aan de zijde van de SS

11. Archeologie en politiek, 1941-1942 **243**

Schuldige wetenschap | Vondsten van Bocksteinschmiede naar Buitenpost | Himmler en dikke billen: Hottentotten en Venusbeeldjes | Dokkum: tegen de katholieke kerk | Aanstelling Johannes Minnema | Unterwisternitz 1942: oploeiende strijd om de collectie Absolon | Friese 'stientsjesikers' en hun vindplaatsen | Op stap met Schwabedissen

Conflicten op alle fronten

12. Keerpunt 1943 **267**

Fryske Rie: opnieuw heibel | Friesenbefehl: de Friezen terug in het gareel | Een plaats naast Van Giffen | Privaatdocent met drie studenten | Minder comfort in Unterwisternitz | Unterwisternitz: onderzoek Ziegelei en de zaak Lais | Uitschakeling Zotz en Freund | Minnema klap uit de school

Onzekere tijden

13. Tussen de Duitse bezetting en een geallieerde overwinning, 1944-april 1945 295

De blik naar binnen | In het nauw door een gevaarlijke dame | Een schuilplaats in Zwolle – en verzetswerk? | Ureterp: paleolithisch paradepaardje in Friesland | Wonen en werken in Buitenpost | Collecties op drift | Hoe het vege lijf te redden?

ZUIVERING

Een Duits spion?

14. Internering, 1945

325

Eerste verhoren | Getuigenverklaringen van Aartsma en Minnema | Verblijf op de Oexerhof | Fort Blauwkapel | Kamp Amersfoort | Weer thuis

Terugkeer in de samenleving

15. Erfenis uit de oorlog, 1946-1949

345

Stroeve start | Collecties komen tevoorschijn | Goed of fout in de oorlog? | Op de bres voor Sievers | De twijfels van Halbertsma | Onderzoek door het RIOD

ARCHEOLOOG AAN DE RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Academisch geruzie in binnen- en buitenland

16. Archeoloog onder Van Giffen, 1947-1954

375

Van Giffens oorlog in de Nederlandse archeologie | Oude rekeningen vereffend: Unterwisternitz, Mauern en Bocksteinschmiede | Herman Wirth duikt op | Ureterp: doorbraak kwantitatieve analyse | De vervalsingen van Makkinga: *believers* contra de wetenschap | Weer lekker aan het werk

Ondernemer en verzamelaar

17. Eigen museum in de Fogelsangh State, 1946-1955

409

De Ikelbeam: behoud van de zuivere volkskunst | Een verwoed verzamelaar | Nieuwe vriend: baron Sixma van Heemstra | Ruzie met Meinte Oosterhout

Oude vrienden met taaie idealen

18. UFAT: een verborgen nazi-netwerk, 1946-1955

431

Op het spoor van de UFAT | Collaborerende Bretonse nationalistes | Federalisme en de superioriteit van het blanke ras | 'Salutations nordiques' | Ambassadeur van de UFAT | Uitdovende contacten

Bohmers' wereldbeeld

19. Evolutie, God en de toekomst, circa 1950-1965

453

Verborgen ideeën | Reality and Monads | Vervolgpublicaties onder eigen naam | Teilhard de Chardin, Huxley en Dobzhansky | Uiteenlopende reacties

Hoogtepunt en einde van een academische carrière	
20. Archeoloog onder Waterbolk, 1954-1965	477
Strijd rond de opvolging van Van Giffen Veel vrijheid en ruimte, 1954-1962 Wapens voor grootse plannen Vervalsingen op het spoor Diefstal in het BAI 27 januari 1965: het doek valt Schorsing en nasleep Vermaning ontmaskerd	
ONGEBONDEN	
Een leven buiten de archeologie	
21. Nieuwe start op de Grevon in Bedum, 1965-1978	511
Vrij man Echtgenoot, vader en opa Wenda sterft De zaak Vermaning: medeplichtig of niet? De Vikingschat van Winsum: nog niet klaar met de oorlog Oude vrienden keren zich af	
Vaste overtuigingen van een eenzaam man	
22. Laatste levensfase, 1972-1988	531
Schrijven voor zichzelf Op weg naar een <i>global mind</i> De romanticus Superioriteit van de Noord-Europese cultuur	
EINDPUNT	
Van de planeet Ribro naar Ureterp	
23. Bestemming bereikt	547
Op zoek naar 'stadium 9' Terug naar Wytske	
Bohmers en de biografische reis (2004-2018)	
Nawoord	553
Bohmers' oorlogsverleden: hoe zat het nu echt? Vertrouwen en twijfel bij Helperi Kimm De zaak Vermaning laat Waterbolk niet los Biograaf en gebiografeerde Wie was Assien Bohmers? Einde van de biografische reis De wielewaal	
Dankwoord	577
Bijlage 1: bibliografie van Bohmers	581
Bijlage 2: de opgravingen van Bohmers in Nederland, 1943-1964	587
(samengesteld door Nico Arts en Marcel Niekus)	
Bijlage 3: lijst van personen die een rol spelen in het leven van Bohmers	591
Geraadpleegde bronnen	597
Noten	603
Literatuur	667
Afkortingen	683
Illustratieverantwoording	685
Personenregister	687